

Jan Paulas

Hospoda

*Ze vzpomínek
hospodského a hospodáře
Františka Douchy*

KATOLICKÝ TÝDENÍK

Hospoda

*Že vzpomínek
hospodského a hospodáře
Františka Douchy*

František a Anežka Douchovi, svatební fotografie

Jan Paulas

Hospoda

*Že vzpomínek
hospodského a hospodáře
Františka Douchy*

Katolický týdeník

Jan Paulas
Hospoda

© Katolický týdeník s.r.o.

© Jan Paulas 2012

ISBN: 978-80-86615-27-1

ČAROVNÁ VŮNĚ

*J*sou vůně, ze kterých se vám zatočí hlava. Vůně vlahého večera, kdy už slunce zašlo, ale ještě není tma, kdy se v šeru vracíš z pole s vozem, který je plně naložený čerstvě posečeným jetelem. Večerní chlad se láme při pohledu na blízkou chalupu – její komín vysílá k nebi hřejivé znamení. Za chvíli budu sedět u dědy doma v teple u stolu a bude mi chutnat všechno, co ta chalupa vynese ze svých zásob. A zatím vůně jetele prostupuje až k srdci, které se zajikne. Až teď, na voze, tak čaruje a provoní tvou cestu domů večerní ztichlou krajinou, tím podmanivým klidem, který tě sevře ve své náruči. Chtěl bys tu chvíli podržet, ale sotva si ji uvědomíš, prchá ti mezi prsty. Už není. To, cos cítil, bylo štěstí. Prchavý okamžik prožření, jaké to jednou možná bude...

*J*eště několikrát jsem tě potkal, ty čaroději několika vteřin, ale nikdy jsi už nebyl tak silný, omamný a čistý jako při tom večerním návratu domů na dědově voze s fůrou vrchovatě naloženého jetele.

Jan Paulas

Kdykoli přijedu na Českomoravskou vysočinu, do svého rodného kraje, vždy jsem připraven, ať je léto či zima, přijmout výzvu jeho kopcovitého horizontu, jeho protáhlých lesních průseků, lemovaných vůní malin či křupavé jinovatky za zářivé zimní pohody. Na horizontu není všudypřítomná jen silueta hradu Lipnice, zrak brzy zavádí v dálce o nepatrný shluk stromů a za nimi tušíme, že je to petrovský domov velkého básníka a grafika Bohuslava Reynka. A právě toto petrkovské básníkově tuskulum vnímám jako jeden ze styčných bodů onoho magického trojúhelníku Vysočiny, vytvářeného Tasovem Āakuba Demla a Starou Říší Josefa Floriana. V něm jako by se pro mne koncentroval duchovní habitus mého rodného kraje, princip jeho duchovní tradice a mravní stability. Samozřejmě prostor tohoto magického trojúhelníku prohlubují i další osobnosti, do jejich života i díla se otiskl genius loci Vysočiny; nelze přirozeně přehlédnout Āana Zahradníčka, Bedřicha Fučíka, Ivana Āirouse, Āana Žábranu i současného básníka této „krabatiny“ Miloše Doležala. Duchovní prostor, vymezený těmito osobnostmi – nejednu z nich jsme jistě opomněli – by byl neživý a bez přesahu, kdyby nebyl zabydlen lidmi, formovanými tímž duchem zosobněným oním myšleným magickým prostorem.

Jedním z takových lidí je nesporně hospodský a hospodář František Doucha zpřítomněný ve vzpomínkách, které zachytil jeho vnuk, novinář Āan Paulas. Kaleidoskop vzpomínek (i dětí a vnoučat) nám zprostředkuje vĥled do života prostého člověka, jehož životní půdorys je omezen rodným Herálcem či blízkým Humpolcem, aniž by to omezilo plnost jeho života. Ono bytí pro druhého, o němž sní a píší básníci, se zde realizuje v péči o rodinu, o své blízké, jejichž úděl sleduje s křesťanskou pokorou a se stálým soucítěním s jejich osudy. Díky své charakterové pevnosti a život-

ní opravdovosti, opřené o nezpochybnitelné křesťanské hodnoty, dokáže tento prostý člověk odolat nástrahám obou totalit, jimiž v životě musel projít, a zůstane pevně zabydlen v hodnotovém světě zděděných jistot.

A mají-li dnes, v globalizovaném a přetechnizovaném světě, vnukovy vzpomínky poetickou patinu dnů, v nichž omamně voněl jetel a zvuk klekání volal na cestu k domovu, není to plodem sentimentality, ale spíš stesku po časech, kdy se ve starobylém rámu životní prostoty nacházel obraz smysluplného životního běhu. A touží-li dnes tzv. orální historie po živých svědectvích minulých časů, může zde plnými doušky pít z nefalšovaného pramene obyčejného lidského života, jehož neobyčejnost byla dána tím, jak se vše vztahovalo k tomu, co život přesahuje.

Jaroslav Med

19/6 1908

Nádraží Heralce Ouzbí

rosha
do Pardubic 1
Vekterou medelik Foli
mi brat
Liba To Polcoz

Foto-umělecký ústav „Anitta“, Víděň V/9, Dvůrka 47.

Narodil jsem se v Herálci ¹⁾ 30. ledna 1915 jako nejmladší z devíti dětí hospodského Josefa Douchy. Po mně už nepřišel nikdo další, tatínkovi to prý stačilo. Rok před mým narozením vypukla první světová válka a tatínek zanedlouho narukoval na frontu jako kuchař. Neuměl přitom nějak zvláště vařit, semlelo se to tak, že měl hodně dětí, a když za ním přišli oficíři a ptali se, co dělá, odpověděl: „Jsem hostinský.“ – „Tak marš, půjdeš do kuchyně,“ řekli mu. A tatínek si nemohl stěžovat, měl se tam docela dobře. Tentokrát ještě jezdila kuchyň na voze tažená koňmi – kuchyňské kotle se jenom posadily na kola, do toho se zapřáhli koníci a jelo se pěkně za frontou. Vařilo se často za jízdy, takže při tom popojíždění a drncání nebylo jednoduché vařit pro celé mužstvo.

Pak byl tatínek jednou raněncem, pamatuji si, že jsem ho byl s maminkou navštívit v nemocnici, kam ho převezli. Byly mi asi čtyři roky, takže jsem z toho ještě neměl rozum. Jinak tatínek později na válku často vzpomínal, ostatně jako všichni chlapi, kteří se dostali na vojně k proviantu. To jídlo jim nějak pomohlo překrýt všechny ty hrůzy, ale hlavně se pohybovali v týlu, kde bylo přece jen závětří a válka zde měla trochu jinou chuť. Třeba náš pekař si pamatoval strašně moc, byl na frontě až v Itálii a rád o tom vyprávěl. Ale nebyly to historky z bojiště, na ty se totiž snažil každý rychle zapomenout. Tatínek často vzpomínal na ty hrozné válečné časy slovy: „To člověk večer nevěděl, jestli uvidí ráno vycházet sluníčko.“

Tatínkovi rodiče měli hospodářství a říkalo se jim U Petřů, protože dědeček se jmenoval křestním jménem Petr. Moc si ho nepamatuji, jako dítě jsem už na statku nebydlel a v paměti mi utkvěla hlavně jeho noha. Na statku měli starou stodolu, kterou strhli, aby postavili novou, a když odstraňovali jednu ze zdí, spadl dědečkovi na nohu trám a zlomil mu ji. Tenkrát doktoři ještě neuměli spravovat nohy jako dnes, takže mu nohu uřízli a on chodil s dřevěnou, s takovým kopytem. Jako dítě jsem se nejčastěji pohyboval při zemi, a tak si z dědečka pamatuji hlavně to bouchání jeho dřevěné nohy.

Byl to také dědeček, který – když do Herálce přivedli trať a jezdil tudy vlak z Brodu do Humpolce – dostal nápad postavit u trati hospodu.²⁾ Byl to koumák, říkal si, že když cestující půjdou na nádraží nebo od vlaku, tak se tam zastaví a osvěží. O hospodářství se mu pak staral jeho syn Karel a děda v té hospodě také šenkoval. Neměl ještě klasické hospodské zařízení s pípou a pivo, aby uchoval pěkně chladné, měl ve sklepech v sudu – vždycky tedy musel vzít púllitry a po schodech sejít dolů, pomocí speciální pumpičky pivo načepovat a plné púllitry pak nosit zase nahoru do šenku. To bylo schodů, co musel s tou dřevěnou nohou naběhat!

Když ho to už začalo zmáhat, oznámil svým synům: „Kdo se dřív ožení, ten tu hospodu dostane.“ Tatínek byl nejhbitější, na nic nečekal a namluvil si maminku, Marii Fitzkovou, která pocházela z Malé Lipky – tenkrát se jí říkalo „ve Sračkově“, ani nevím proč. Do Lipky se šlo přes Květinov, který byl za Radňovem, pak se člověk musel pus- tit dolů a tam byla samota s pár baráky. V jednom z nich

měli mamičini rodiče hospodářství. To se jim ale nakonec rozpadlo pod rukama – jeden z mamičiných bratrů si vzal kolečko, druhý pluh, zkrátka každý sebral, co mohl, protože věděl, že z hospodaření už nic nekouká. A zbytek se prodal.

Josef a Marie Douchovi s dětmi: Marie, Karel, Milada a Josef na klíně

Můj tatínek potřeboval k převzetí hospody ještě určitý obnos peněz, které si zapůjčil od místního Žida, a tak hospodu přece jen získal. Původně byla ovšem slíbená jeho sestře Marii. Když ji stavěli, nejvíc se tam nadřela, dělala přímo na stavbě, ale jak to už na vesnici bývalo, grunt nakonec dostal někdo jiný. Bylo to ještě za Rakouska-Uherska a tenkrát nebylo obvyklé, aby hospodu vedla ženská ruka.

Tatínek měl sedm sourozenců: zmíněného bratra Karla, který zůstal na rodinném statku a hospodařil tam; bratra Františka, co vyženil v Herálci statek a říkalo se mu U Bukačů; sestru Marii, vdanou Štáflovou, která odešla do Brodu; sestru Annu, co se vdala do Skály za Josefa Zemka a tam si také koupili statek; sestru Kristýnu, která po obecné škole odešla do služby do Vídně, pak byla manekýnkou v Praze, kde se provdala za pana Gotlieba, ale po jeho smrti se nakonec vrátila do Herálce a žila u bráchy Františka; a bratry Emanu a Jana ³⁾, kteří se vyučili strojníky. Tatínek byl ze všech nejstarší.

Po převzetí hospody jel tatínek do Vídně okouknout, jak se takové podniky vedou, a přivezl si zpátky hrací skříň, kterou tam zakoupil. Byl to malý automat, který měl uvnitř hrací válec a v zadu kladku se závažím – když se stáhlo dolů, automat se natáhl, a během hraní se závaží dostávalo opět nahoru, až udeřilo na zvonek, který začal cinkat. To bylo znamení, že se musí přestat, aby se lanko se závažím nepřetrhlo. Už nevím, co tam bylo za muziku, pamatuji si až na ten další automat, který tatínek koupil o něco později – ten byl už větší, měl tři válce a na jednom bylo osm písniček,

takže dohromady jich mohl zahrát čtyřiadvacet. Člověk si je mohl předem navolit – byla tam Andulka šafářova, Pode mlejnem nade mlejnem, Jarabáček, Kukačka a jiné. Když to tatínek pořádně vyladil, byla radost to poslouchat! Stroj se spouštěl tím, že ho tatínek natočil klikou a pak se do něj hodil šesták – automat zahrál čtyři písničky a sám se zastavil.

Vždycky brzy na jaře se v hospodě objevili studenti. Vyrazili na sněženky, které kvetly nedaleko u lesa, a zpátky se zastavili u nás. Hoši si dali pivo, holky limonádku, trošku popili, za šestáky si nechali zahrát a hezky si při tom zatancovali.

Po návratu z 1. světové války

Když vypukla válka a tatínek byl na frontě, vedla hospodu maminka. Ale to byly bídné časy⁴⁾ – pivo se vařilo z pýru, cigarety nebyly, všeho bylo nedostatek. Lidé v hospodě ale potřebovali kouřit, a tak maminka vyměňovala některé věci, co fasovala, za kuřivo. Když se pak tatínek vrátil z války, byl celý zarostlý, takže ho maminka zprvu nepoznala a chtěla na něj zavolat četníka. Vál-

ka ale tatínka přece jen změnila, měl prý už jinou povahu, takovou nervózní a panovačnou. Nás dětí si moc nevšímal – zajistil jen to, co jsme potřebovali, ale nějaké hraní si nebo mazlení leželo na mamince.

Když jsme jako děti přibývaly a tatínek viděl, že je potřeba zajistit pro rodinu víc obživy, přibral si k hospodě ještě sedm měř polí a přivydělával si i jako skladník v Sativě, což byl místní zemědělský podnik.

Bydleli jsme na nádraží, pomalu na samotě, kilometr od vesnice. Bylo tam jen pár čísel. Pod naším stavením bylo nádraží, kde bydlel přednosta stanice. Tam se vystřídalo lidu! Nejdřív tam byli nějakí Prokúpkovi. Jednou šla moje mamka do Malé Lipky za nějakou svou příbuznou a nevšimla si, že ji sleduji. Byly mi asi dva roky a cupidal jsem za ní, než mi zmizela v lese. Když už jsem nemohl dál, sedl jsem si na lesní pěšinu a rozbřečel se. Náhodou byli v lese i Prokúpkovi a narazili na mě: „Františku, co tady děláš?“ divili se. Já plakal a nebyl k utišení. Tak mě vzali do náručí a odnesli domů.

Tenkrát jezdil vlak přes Herálec ráno, v poledne, ve tři hodiny, v pět a poslední v půl osmé večer. Další zase až v pět ráno. Přednosta prodával lístky, vyřizoval nákladní listy k vagonům, vypravoval vlaky. Měl k ruce ještě dělníka, který se staral o sklad a každý večer musel nanosít do kanceláře a do čekárny uhlí, ráno pak vstával ve tři hodiny, aby tam měl přednosta teplo.

Nad námi byla ještě jedna chalupa a pak byl už jen pan Výborný – mlynář. Jeho mlýn stál kousek pod nádražím u lesa. Původně měl mlýn mnohem dál, až na samotě u sv. Anny, zatímco u nádraží mlel nějaký Sochor. Ten ale svůj mlýn prý zapálil, stavení vyhořelo a Socharův skladník pak přemluvil pana Výborného, aby spáleniště koupil.⁵⁾ Výborný prodal mlýn na samotě Pejchlům a pustil se do opravy toho spáleného. Musel ho stavět skoro celý znovu a také do něj nakoupil nové moderní stroje, které už nemlely kamenem, ale byly válcové.

Později panu Výbornému pomáhala hlavně dcera Julka, která měla obchodní školu – postupně se mlýna ujala a žila tam s tátou. U mlýna měli i hospodářství s koňmi a kusem lesa. Jejich stavení byla jinak taková malá pevnost, do níž se nedalo jen tak dostat. Jednou měla Julča podezření, že jí někdo chodí na otruby. Byl to jeden místní člověk, takový shánivý typ; potřeboval něco na přilepšenou pro své dvě kozy a slepičky. Do mlýna se mu podařilo dostat přes přístavek, kde měli Výborní dieselový motor, kterým popoháněli mlýn, když nebyla voda. Jakmile zjistili, že mají v mlýně škodnou, dali do přístavku poplašný zvonek. Jednou v noci je probudil, vyskočili, běželi tam, ale zloděj stačil zmizet, protože ho slyšel také. Jindy se zase poberta dostal do mlýnice pod mlýnským kolem. A tak tam prý po nocích milá Julča hlídala s bejkovcem.